

AZ EMBERI ALAKRÓL ANTHROPOLOGIAI SZEMPONTBÓL.

Török Auréltól.

Tartatott a kolozsv. orv. természettud. társ. april 19-iki estélyén.

(K i v o n a t.)

Ama rejtély, melyet az emberi alak élénk tár, rendszeres buvárlati tárgyát teszi a mai anthropológiának. Az általános természetbuvárlat már régibb idő óta látta be annak szükségét, hogy lemondjon az egyes jelenségek s az utolsó ok közötti szorosabb összefüggés kutatásától és pedig azért, mert valamennyi jelenségnek, az összes természetnek alapoka = a teremtő, az emberi ész előtt megfoghatlan. A mai természetbuvárlat egyes jelenségekből indul ki s kutatásaiban ezen egyes jelenségeknek legközelebbi okait fürkészi s deríti fel, hogy ekkép az emberi ész mindinkább tisztább és szélesebb látkörből tekinthesse át a természetnek reáható nyilvánulásait. Az anthropologia hasonlókép jár el az emberi alak kutatásában. Nem fürkészi az emberi alak s a teremtő alakja közti összefüggést; a biblia csak költői képen akarja ama eszmét kifejezni, a mely költői kép bármily lélekemelő és magasztos legyen, de megfoghatlan marad a theolog és philosoph előtt ép úgy mint az anthropolog előtt. Az anthropolog legközelebb fürkészi, mily természeti sajátságokat mutat fel az emberi alak; a mely sajátságok részint a többi élőlényekkel név szerint a magasb rangú állatokkal közösek, részint pedig csak az emberi alaknak kiváltságai. Ha e szerint az anthropologia kénytelen is figyelmét minduntalan az állatokra és pedig a legközelebb hozzánk álló majmokra (azokra a majmokra!) fordítani, mit sem veszít magasztosságából; hiszen az anthropológiának a célja nem más, mint lehető biztos adatokat szolgáltatni az összes emberi philosophia lényegét magába foglaló rejtélynek az: „Ismerd ten magad“ (Gnóthi szeauton) megoldásához.

Ha az anthropologiai buvárlat, minduntalan utalván ama alak-sajátságokra, melyeket testünk a majmokéval közösen bir, kissé lehűtőleg, kijózanítólag hat az ember ábrázoló képzeletére, mert kérlelhetlen szigorral mutat arra, a mi bennünk, akár hogy csürjük csavarjuk a dolgot, bizony csak majomi sajátság; másfelől megnyugtatólag

s biztatólag kell hogy hasson minden romlatlan kedélyű s ép eszű emberre az által, hogy biztosan kimutatja s bizonyítja, miszerint az ember csak folytonos értelmi és erkölcsi fejlődés útján vetközhetik ki lassankint állatiasságából és hogy csak ekkép közelítheti meg az ember, azt az eszmét, a melyet a biblia oly szép költői hasonlattal az Isten képmásának nevezett.

Az anthropologiai buvárlat az ugynevezett ásatag negyedkorbeli (quaternär) emberek csontvázán, névszerint koponyáin oly adatokat talált, melyeknél fogva: teljesen le kell mondani ama hiu ábrándokról, mintha az ember az ősi (történetelőtti) időkben jobb és tökéletesebb volt volna, mint jelenben. Ha Virchow szerint a neandervölgyi ásatag ember csontváza és feje beteges (angolkóros, rhachiticus) egyéntől származván, a rendkívül állatias (majomi!) koponyája nem állítható fel az őskori Adonis jelképeül, ugy másfelől tagadhatlan, hogy az ásatag barlangi emberek az u. n. csiszolatlan és csiszolt kőkorszakból az értelmi és moadjuk ki nyíltan és határozottan: erkölcsi fejlettség tekintetéből bizony édes keveset mutathattak fel abból, a mit Isten képmásának akarunk tekinteni. Ha az ásatag koponyacsontok nem is mondhatják meg nekünk, mily eszmék hatása alatt állott az őskori ember agyának működése, s ha az alakból nem is következtethetünk, csak ugy röviden az ember értelmi tulajdonságaira, a mint ezt a laicusok által oly annyira felkarolt Gall-Spurzheim-féle phrenologia hirdette; de annyi tény, hogy valamely faj a művelődés menetében az emberi alaknak mindinkább nemesebb, az állatiasságtól mindinkább eltérő sajátságait vette föl. A klasszikus hellének korából fennmaradt koponyák s még inkább a páratlan szépségű szobrok nyíltan hirdetik ama értelmi és erkölcsi fensőséget, mely által ezen a teremő ajándékaival oly pazarul megáldott népfaj tündöklött. Az anthropologiai buvárlat a történelemben csak megerősítve látja azt, a mit saját adatai útján is bebizonyíthat, t. i. hogy ha a művelődés menete az összes emberiségre nézve folytonosan előrehaladó irányu is, ugy ezen haladás az egyes népfajokra nézve csak egy bizonyos fokig lehetséges, a melyen tul az illető faj hanyatlásnak, enyészésnek, pusztulásnak indul. Mily nagy a különbség a régi hellének koponyái és a mai hellénekéi között! A klasszikus hellének eszméi nem férnek be a mai hellének koponyáiba. A klasszikus hellének eszméinek kiváló örökősei mainapság a német, angol, francia fajok. E fajok szellemi nagy-

ságukat, értelmi és erkölcsi fennsőségüket, egyedül kedvezőbb koponyafejlettségüknek köszönhetik és kétségtelen, hogy a természet adománya gyanánt szereplő kedvezőbb testalkat illetleg fejalkat további kifejlődéséhez, az emberi ész munkájának is hozzá kellett járulni. Az anthropolog azért teljesen igazolhatja Jules Simon-nak (a volt miniszternek Thiers alatt) a francia oktatásügyi budget előterjesztésekor tett ama mondását: „Le peuple, qui a les meilleures écoles est le premier peuple: s'il ne l'est aujourd'hui, il le sera demain“ (Ama nép, melynek legjobb iskolái vannak, a legelső nép: s ha ma még nem az, azzá lesz holnap.“)

A MAGYAR NÉPSZERŰ TERMÉSZETTUDOMÁNYI IRODALOM
1878-ban.*)

Összeállította: Dadai Jenő.

I. Önállóan megjelent értekezések.

A budapesti kir. m. természettudományi társulat „népszerű természettudományi előadások gyűjteményében. II. kötet, 1878.

A) Állattan.

Mihálkovicz Géza: Vázlatok az állatok fejlődés-története köréből 14. füzet.

Paszlavszky József: Az állatok rokonságáról. 11 füzet.

Pethő Gyula: A kagylókról és gyöngyökről. 12 füzet.

*) Az irodalom összeállításában csakis a szerkesztőség rendelkezésére állott természettudományi szakközlönyökben megjelent értekezések vannak felvéve. A dolgozat címe után álló betűk azon szaklapot jelentik, melyben közöltetett. Rövidítések: T. K. = Természettudományi közlöny. T. = Természet. T. F. = Természettudományi füzetek. K. O. T. = Kolozsvári orvos-természettud. társulat értesítője. H. N. V. = Verhandlungen und Mittheilungen des Siebenbürger Vereins für Naturwissenschaften in Hermanstadt. D. T. F. = Délmagyarországi term. tud. társ. által kiadott természettudományi füzetek. K. E. = A Kárpátgyelet közlönye.